

Zasebni detektivi in analiza njihove dejavnosti

Tomaž Čas, Sanja Nađ

Povzetek:

Namen prispevka:

Namen prispevka je podrobno predstaviti poklic zasebnega detektiva in podati kritično analizo ugotovitev iz raziskave o dejavnostih zasebnih detektivov, kjer se je ugotavljalo, s katerimi dejavnostmi se detektivi ukvarjajo največ, kdo so njihovi najpogostejši naročniki in kakšno je njihovo sodelovanje z drugimi organi, ki se ukvarjajo z zagotavljanjem varnosti.

Metodologija:

Za naveden prispevek je bila opravljena raziskava oziroma analiza podatkov iz ankete, ki je bila opravljena med vsemi detektivi v Republiki Sloveniji, na katero je odgovorilo 66,6% vseh detektivov. Ob tem pa je bila opravljena analiza zakonodaje in literature s področja detektivske dejavnosti in intervju z detektivom, ki je praktično predstavil, kako deluje detektivska dejavnost v praksi.

Ugotovitve:

Z raziskavo se je ugotovilo, s katero dejavnostjo se največ ukvarjajo detektivi v Republiki Sloveniji, in da so detektivi dobro usposobljeni za izvajanje detektivskih storitev, ter da so se tudi v preteklosti ukvarjali s preprečevanjem raznovrstnega kriminala, in da imajo zelo veliko delovnih izkušenj, ter da se zelo veliko dodatno izpopolnjujejo in usposabljaajo na področju specifičnih znanj za detektive. Ugotovljeno je bilo tudi, da so detektivi zadovoljni z zakonodajno ureditvijo detektivske dejavnosti, bi pa želeli nekaj sprememb, ki bi lahko prispevali k njihovi uspešnosti in učinkovitosti pri izvajanju svoje dejavnosti.

Praktična uporabnost:

Predstavljene ugotovitve so zelo pomembne za nadaljnje učinkovito in kvalitetno delo detektivov in za vse tiste, ki najemajo detektive za zbiranje in posredovanje informacij, pridobljenih v skladu s pravicami, ki jih detektivom daje Zakon o detektivski dejavnosti. Ugotovitve raziskave pa nakazujejo tudi predloge, kako z zakonsko in drugo ureditvijo, doseči višji nivo opravljanja detektivske dejavnosti.

Izvirnost in pomembnost prispevka:

Raziskava o dejavnosti zasebnih detektivov je prva raziskava v Republiki Sloveniji, ki ob splošnih podatkih o detektivih, prikazuje tudi posamezne dejavnosti detektivov, s katerimi se najpogosteje srečujejo pri svojem delu, odpira pa tudi nekatera druga zelo pomembna vprašanja v zvezi z opravljanjem detektivske dejavnosti.

Ključne besede: detektiv, detektivska dejavnost, naročniki detektivske dejavnosti, izvajanje detektivske dejavnosti.

1 UVOD

Detektivska dejavnost je nova oblika svobodnega poklica in tudi posebna gospodarska storitev, ki se od sprejema Zakona o detektivski dejavnosti (v nadaljevanju ZDD) od leta 1994 v naši družbi vse bolj uveljavlja. Detektivi imajo poseben, z zakonom urejen položaj, zato sami ne morejo presoјati, kar je pri opravljanju tega poklica dovoljeno in kaj ne. Detektivska dejavnost v naši državi raste v ekonomskem pomenu, prevzema določene varnostne naloge, ki so bile pred sprejemom ZDD v izključni pristojnosti policije. Prišli smo do privatizacije varnostnih nalog oziroma procesa, ko določene oblike javne policijske dejavnosti prevzamejo zasebni detektivi. Detektivi zbirajo najrazličnejše informacije za potrebe naročnikov in opravljajo različne varnostno-svetovalne naloge za zaščito ljudi in njihovega premoženja. Očitno je, da so nekatere tradicionalne pristojnosti policije postale deljive oziroma lastne tako (javni) policiji kot zasebnemu sektorju (Gostič, 2003:9).

Detektivska dejavnost je opredeljena kot svoboden poklic, ki ga detektiv lahko opravlja sam ali v detektivski družbi (2. člen ZDD). To je izključno komercialna dejavnost z rahlim poskusom države, da bi kljub vsemu vsaj deloma delovala v korist države, predvsem z določbo o obveznem naznanjanju kaznivih dejanj. Osnova delovanja je strogo pogodbeni odnos, ki je zaupnega značaja, zasebnega detektiva zavezuje in omejuje interes naročnika, ki je tudi osnova za pridobitev nekaterih podatkov iz evidenc državnih organov in drugih organizacij, ki drugim državljanom niso dostopni.

Detektivska dejavnost je zbiranje in posredovanje informacij, pridobljenih v skladu s pravicami, ki jih detektivom daje ZDD (3. člen ZDD).

Namen prispevka je podrobno predstaviti poklic zasebnega detektiva in podati kritično analizo ugotovitev iz raziskave o dejavnostih zasebnih detektivov, kjer se je ugotavljalo, s katerimi dejavnostmi se detektivi ukvarjajo največ, kdo so njihovi najpogostejši naročniki in kakšno je njihovo sodelovanje z drugimi organi, ki se ukvarjajo z zagotavljanjem varnosti.

Za naveden prispevek je bila opravljena raziskava oziroma analiza podatkov iz ankete, ki je bila opravljena med vsemi detektivi v Republiki Sloveniji, na katero je odgovorilo 66,6% vseh detektivov. Ob tem pa je bila opravljena analiza zakonodaje in literature s področja detektivske dejavnosti in intervju z detektivom, ki je praktično predstavil, kako deluje detektivska dejavnost v praksi.

Predstavljene ugotovitve so zelo pomembne za nadaljnje učinkovito in kvalitetno delo detektivov in za vse tiste, ki najemajo detektive za zbiranje in posredovanje informacij, pridobljenih v skladu s pravicami, ki jih detektivom daje Zakon o detektivski dejavnosti. Ugotovitve raziskave pa nakazujejo tudi predloge, kako z zakonsko in drugo ureditvijo, doseči višji nivo opravljanja detektivske dejavnosti.

Raziskava o dejavnosti zasebnih detektivov je prva raziskava v Republiki Sloveniji, ki ob splošnih podatkih o detektivih, prikazuje tudi posamezne dejavnosti detektivov, s katerimi se najpogosteje srečujejo pri svojem delu, odpira pa tudi nekatera druga zelo pomembna vprašanja v zvezi z opravljanjem detektivske dejavnosti.

2 ZASEBNI DETEKTIVI

(Slovenski) detektivi so:

Državljeni Republike Slovenije oz. državljani Evropske Unije s končano višjo ali visoko šolo in opravljenim posebnim detektivskim izpitom, ki jim je zakon dal ustrezne pravice, pooblastila in dolžnosti ter so jim država in zbornica z licencami zaupali izvajanje detektivske dejavnosti, ker so usposobljeni in v praksi preizkušeni strokovnjaki za zbiranje vseh vrst informacij in ki pošteno, vestno in odgovorno opravljajo svoj poklic.

Poleg vsega tega ZDD v 8. členu določa še naslednje pogoje:

1. da ni pravnomočno obsojen za naklepno kaznivo dejanje, ki se preganja po uradni dolžnosti,
2. da v zadnjih štirih letih ni opravljal nalog pooblaščenih uradnih oseb Ministrstva za notranje zadeve ali obveščevalno-varnostnih služb,
3. da aktivno obvlada slovenski jezik,
4. da je vreden zaupanja za opravljanje detektivske dejavnosti.

Detektiv je visoko izobražena oseba z različnimi specialističnimi znanji in bogatimi izkušnjami. Njegovo orožje ni revolver za pasom, ampak so to njegovi možgani, njegovo znanje, izkušnje, strokovnost (www.detektivska-zbornica-rs.si).

3 DEJAVNOST ZASEBNIH DETEKTIVOV

Delo zasebnih detektivov opredeljuje 9. člen Zakona o detektivski dejavnosti, ki določa: Detektiv sme pridobivati informacije neposredno od osebe, na katero se podatki nanašajo, lahko pa tudi od drugih oseb, ki imajo podatke in so jih pripravljeni dati prostovoljno ter iz sredstev javnega obveščanja in sicer:

- o osebah, ki so pogrešane ali skrite, o dolžnikih, o avtorjih anonimnih pisem in o povzročiteljih materialnih in nematerialnih škod,
- predmetih, ki so ukradeni ali izgubljeni,
- dokaznem gradivu, potrebnem za zavarovanje ali dokazovanje pravic in upravičenj stranke pred pravosodnimi in drugimi organi oziroma organizacijami, ki v postopkih odločajo o teh pravicah,
- zvestobi delavcev pri izvajanju konkurenčne klavzule,
- podatkih o uspešnosti in poslovnosti pravnih oseb,
- kaznivih dejanjih, ki se preganjajo na zasebno tožbo ter o njihovih storilcih,
- disciplinskih kršitvah in disciplinskih kršiteljev,
- kandidatih za zaposlitev v okviru vsebine pisnega soglasja kandidata za zaposlitev.

Detektiv je dolžan pri pridobivanju informacij stranko predhodno opozoriti, da podatke daje prostovoljno. Detektiv lahko za fizične in pravne osebe opravlja tudi svetovalne naloge na področju preprečevanja kaznivih ter drugih škodljivih dejanj.

To velja za:

- vse vrste civilnih sporov (odškodninski, lastninski, posestni, delovni, družinski, zakonski itn.).

- zasebne tožbe za kazniva dejanja zoper čast in dobro ime (razžalitev, obrekovanje, opravljanje itn.),
- izvršilne postopke (preverjanje možnosti izvršbe).

Poleg tega lahko detektiv pridobiva informacije:

- o dokaznem gradivu, ki ga naročnik potrebuje za zavarovanje ali dokazovanje svojih pravic in upravičenj pred drugimi organi, kot so: sodnik za prekrške, davčna uprava, carina itn.,
- o organizacijah kot so: združenja, zbornice, zveze, gospodarske družbe (delovni spori) itn.

Prav tako vam lahko zasebni detektiv pomaga tudi, če boste izgubili hišnega ljubljénčka ali boste želeli sestaviti rodovnik svoje družine ter poizvedeti, ali je vaš pokojni stric pred sto leti potoval v Ameriko. Prav tako vam lahko pomaga v številnih drugih primerih, kjer so potrebne poizvedbe in iskanja česarkoli že (www.detektivska-zbornica-rs.si).

»Biti detektiv pomeni predvsem opravljati delo z ljudmi. Gre za poklic s prevladujočo socialno komponento, delo z ljudmi za ljudi«. Detektiv spoštuje sočloveka in njegove pravice, varuje osebno dostojanstvo in integriteto, hkrati pa skrbi za svoj intelektualni, socialni, kulturni ter duhovni razvoj in napredek (Košir, 1999).

Detektiv mora znati voditi svoje delo in upravljati z ljudmi ter hkrati moralno spodbudno delovati (Pšunder, 1998).

Detektivi so torej osebe, ki zbirajo najrazličnejše informacije za potrebe naročnikov in opravljajo različne varnostno-svetovalne naloge za zaščito ljudi in njihovega premoženja.

4 OPIS VZORCA, METODE IN UPORABLJENI PRIPOMOČKI PRI RAZISKAVI

Vzorec anketiranih je zajemal 66 detektivov in so bili iz seznama licenciranih detektivov, torej člani Detektivske zbornice Republike Slovenije (DeZRS). Anketa je bila sestavljena iz 21 vprašanj, od katerih je bilo 15 vprašanj zaprtega tipa s ponujenimi odgovori, na ostala vprašanja pa so lahko detektivi samostojno odgovarjali in komentirali. Anketni vprašalnik je bil vsebinsko razdeljen na 3 sklope vprašanj. Prvi sklop lahko imenujemo kadrovske zadeve. Vprašanja obravnavajo njihove demografske značilnosti, predhodne zaposlitve ter delovno dobo detektivov. Drugi sklop govori o področjih dela detektivov, odjemalcih njihovih storitev, reklamiranju storitev ipd. Zadnji sklop vprašanj pa ugotavlja oceno sodelovanja z državnimi, pravosodnimi organi ter z zasebno varnostnimi službami.

4.1 Rezultati in interpretacija raziskave

Podatki se nanašajo na 44 obdelanih anketnih vprašalnikov, kar znaša 66,6%. Posamezna anketa je vsebovala 21 vprašanj, katere pa so predstavljene po posameznih sklopih.

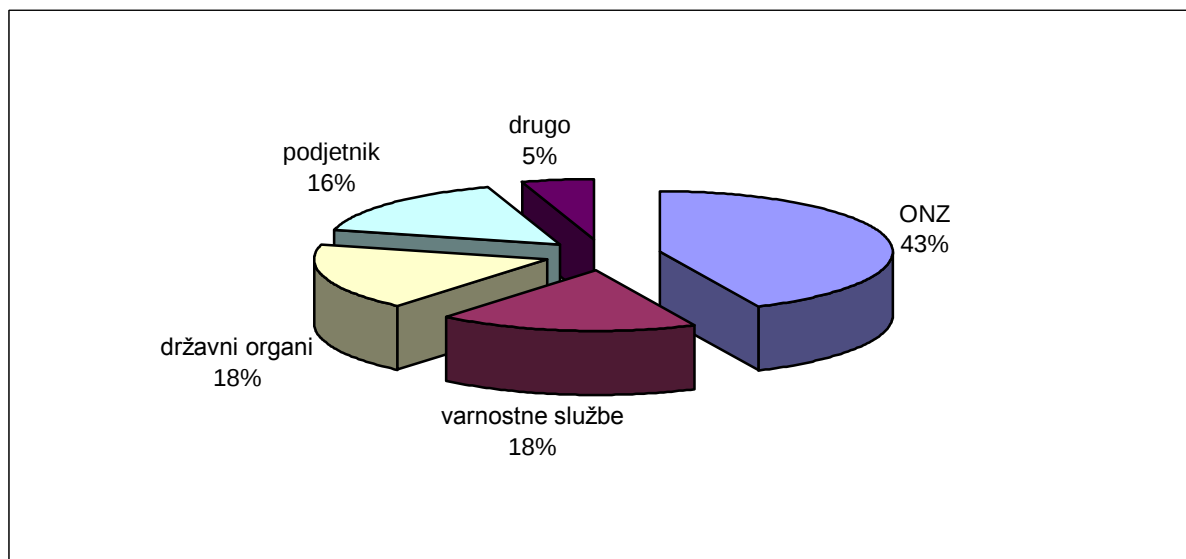
PREDSTAVITEV REZULTATOV:

Od 44 anketirancev je bilo 42 moškega spola (95,5%) in 2 ženskega spola (4,5%). Anketa je pokazala, da je starost anketiranih detektivov od 29 let do 68 let. Pri tem je bil najstarejši anketiranec star 68 let, najmlajši pa 29 let. Do 35. leta starosti je število anketiranih 3 ali 7,9%. Prav tako je malo število, 2 ali 5,3% detektiva, od 36. - 40. leta starosti, od 41. - 45. leta starosti je 8 ali 21,1% detektivov, od 46. - 50. leta starosti je 5 ali 13,1% detektivov, največje število 20 ali 52,6% detektivov pa je nad 51 let starosti.

Ti podatki nam povedo, da se izredno majhno število mladih odloča za ta poklic. Zasebni detektiv potrebuje veliko več, kot samo licenco detektiva. Potrebne so še ustrezne osebnostne lastnosti, veliko dodatnih znanj, iznajdljivosti in izkušenj. Treba je imeti podjetniško žilico in obvladati vsaj osnovna znanja s področja ekonomije in podjetništva ter široko mrežo znancev.

Največ anketiranih detektivov ima višjo izobrazbo 22 ali 50%, visoko strokovno jih ima 14 ali 31,8%, univerzitetno izobrazbo pa ima 8 ali 18,2% anketiranih. Podatki nam povedo, da imajo vsi anketirani detektivi takšno stopnjo izobrazbe, kot to zahteva zakon.

Pri ugotavljanju prejšnjih zaposlitev anketiranih detektivov imamo podatke, ki so razvidni iz grafa 1.

Graf 1: Predhodna zaposlitev anketiranih

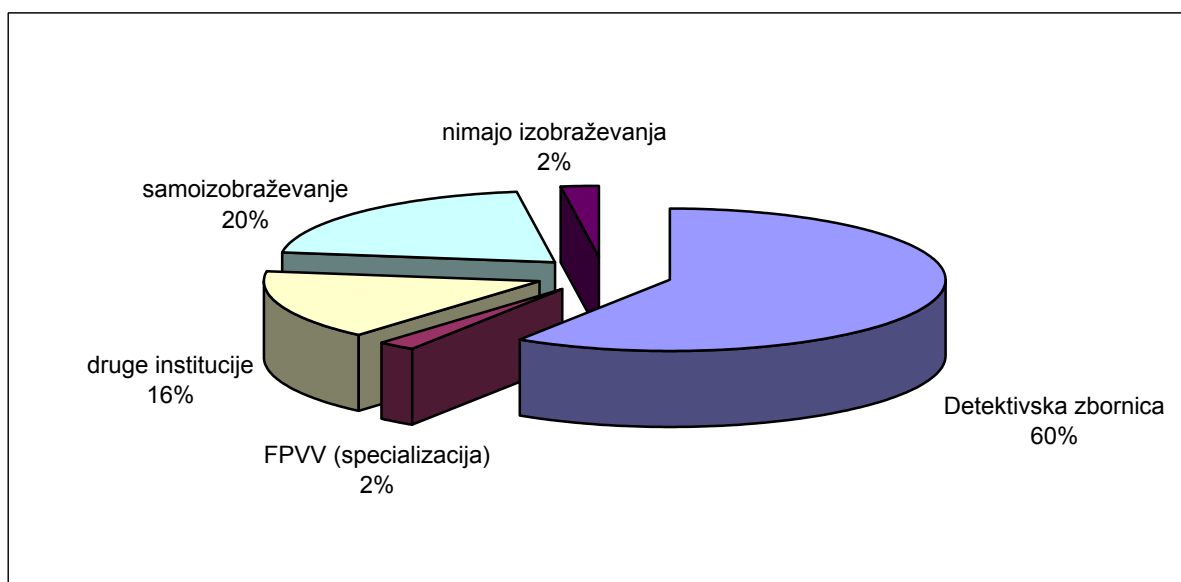
Graf prikazuje, da je 43% vseh anketiranih bilo zaposlenih v organih za notranje zadeve (policija), kar je bilo tudi za pričakovati. Ti so se, vsaj večina, že pri svojem prejšnjem delu dobro seznanili s specialnimi tehnikami in postopki poizvedovanja in drugimi osnovnimi znanji in veščinami, ki jih potrebuje zasebni detektiv za svoje delo. Ostali anketiranci, 18%, jih je imelo zaposlitev v državnih organih, prav tako 18% v varnostnih službah. Podjetnikov je bilo 16% in preostalih 5% pod rubriko »drugo«. Pod rubriko drugo pa se skrivata zaposlitev v gospodarstvu in presenetljivo je eden izmed anketirancev tudi novinar. Med slovenskimi detektivi je danes mogoče najti mnogo bivših policijskih šefov oziroma kriminalistov, katerih delo temelji predvsem na njihovem policijskem znanju, bogatih izkušnjah in marsikaterih zvezah še iz časov svoje

prejšnje zaposlitve. Na drugi strani pa so detektivi, ki se »obrti« šele učijo in ki so se odločili, da bodo od opravljanja detektivskega poklica tudi dejansko živeli.

Pridobljeni podatki prikazujejo, da ima največ anketiranih od 6 do 10 let delovne dobe, kar znaša 45% anketiranih (18 detektivov), 40% detektivov (16) ima kot detektiv od 1 do 5 let delovne dobe in 5 detektivov oz. 12,5% anketiranih od 11 do 15 let delovne dobe. Le 1 detektiv ima manj kot leto dni delovne dobe. Povprečna delovna doba anketiranih detektivov je znašala približno 7 let.

4.1.1 Izobraževanje detektivov in področja dodatnega usposabljanja

Za opravljanje vsakega poklica je potrebno imeti določeno vrsto znanja. Posebne šole za opravljanje detektivskega poklica ni, zato so morali detektivi do znanja in izkušenj priti na svoj način. Graf 2 nam prikazuje, da se anketirani detektivi največ dodatno izobražujejo v okviru Detektivske zbornice, kar predstavlja 60% anketiranih. 20% se jih samoizobražuje. V okviru fakultete za varnostne vede (program specializacije) se je izobraževalo samo 2% anketiranih in prav tako je 2% anketiranih detektivov, ki se sploh dodatno ne izobražujejo. Pod druge institucije, kar predstavlja kar 16%, so navajali razne tečaje in seminarje (tečaj retorike, tujega jezika, ...).

Graf 2: Dodatno izobraževanje

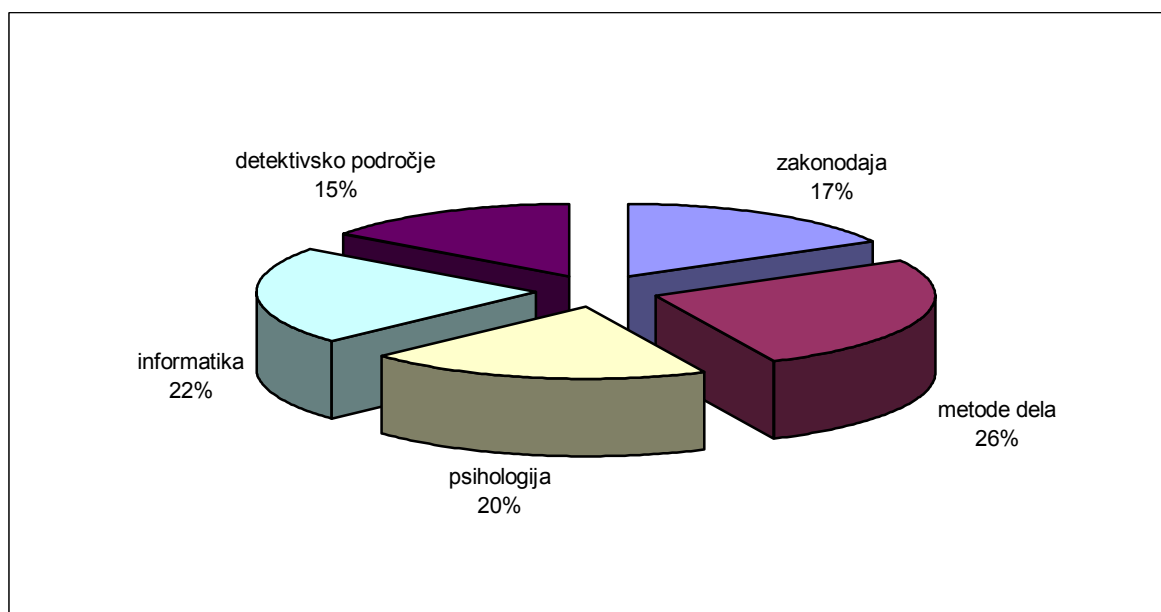
Za pridobitev licence detektiva je poudarjeno tudi znanje slovenskega jezika, vendar bi bilo potrebno postaviti tudi zahtevo po aktivnem znanju vsaj enega svetovnega jezika, kajti delovno področje lahko zapelje detektiva tudi v drugo državo, kjer mora informacijo poiskati v uradnih institucijah ali pri posamezniku. Za sodelovanje lahko zaprosi tudi tuja detektivska agencija (preko zbornice ali osebnih znanstev). Takšni primeri lahko vključujejo:

- zavarovalništvo (prometne nesreče v tujini, lažni primeri prijav prometnih nesreč, tatvine avtomobilov, lažne vlomne tatvine, pogrešana tovorna vozila),
- premoženjsko stanje (zbiranje informacij od oseb, vladnih ustanov),
- pogrešane osebe,
- hotelske tatvine,
- hotelske škode.

Praksa dokazuje, da v marsikaterem od zgoraj naštetih primerov policija ne more dovolj učinkovito ukrepati, predvsem pa ne more dovolj hitro zbrati vseh podatkov (Mlakar, 1998).

V današnjem svetu je vsako dodatno znanje pogoj napredka in spremljanje novosti v vsaki dejavnosti. Cilj detektiva je zadovoljiti naročnikove želje in pričakovanja. Če detektiv lahko ponudi naročniku celostno storitev, ne da bi bil pri tem omejen zaradi npr. neznanja tujega jezika, je to najboljša zagotovitev za pritok novih naročil. Ne gre zanemariti strokovnega in osebnega razvoja ter vseh možnosti, ki mu jih prinaša zagotavljanje storitve v tujini ali sodelovanje s tujim partnerjem. Storitve, ki jih je za naročnika potrebno opraviti v tujini, prinašajo tudi ugoden finančni rezultat (Djurič, 1999). Doseči cilje, kot so kakovost in zadovoljitev naročnikovih želja in pričakovanj, je najboljša smer razvoja, ki si jo lahko izbere neka dejavnost (Sotlar, 1998).

Detektivi se veliko veščin za opravljanje dela priučijo, kajti pri nas ne obstaja nobena šola, kjer bi se lahko posebej izobraževali za poklic detektiva. Tako kot se tehnologija izboljšuje povsod, je tudi na področju detektivskega poklica možno govoriti vedno o nečem novem. Iz novih stvari se pač vsi naučimo za dobro in nemoteno opravljanje dela. Mogoče bomo kmalu lahko govorili tudi o usposabljanju za poklic detektiva?

Graf 3: Področja dodatnega usposabljanja

Graf 3 prikazuje, da se zasebni detektivi največ izobražujejo na področju metod dela, kar predstavlja 26%, sledi področje informatike, to je 22%, psihologije 20%, na detektivskem področju 15% in področju zakonodaje 17%.

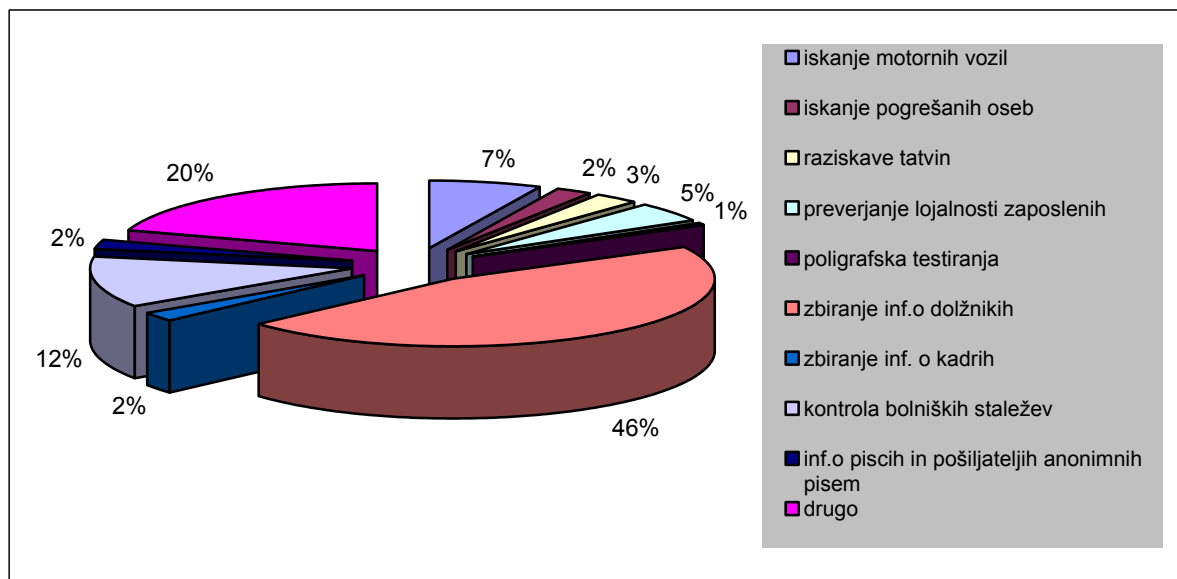
Z vsemi oblikami izobraževanja, usposabljanja, tečaji, seminarji ipd. se dosega zvišanje standardov kakovosti in poenoti delo detektivskega dela, zato bi bilo potrebno takšne dejavnosti v bodoče še bolj spodbujati. Ali kot pravi Dvoršak (1999): »Nujno bi bilo potrebno uvesti dopolnilno brezplačno izobraževanje za vse zasebne detektive, z upoštevanjem ameriškega načina »kreditov«, torej stalnega izobraževanja in aktivnosti, ki zagotavljajo spremljanje novosti in poglobljanja znanja na tem področju«. Prav tako bi bilo po njegovem mišljenju zelo koristno organiziranje izobraževalnih tečajev, na katerih

bi manjše skupine udeležencev, zasebnih detektivov, pridobivale nova znanja s posameznih področij. V mislih ima predvsem tečaje za usposabljanje zasebnih detektivov za preiskovanje pisav in dokumentov, kar zelo koristi pri odkrivanju piscev anonimnih pisem, računalniške tečaje, kjer bi se usposobili vsaj za osnovno delo z računalnikom, za iskanje podatkov s pomočjo interneta, tečaje, na katerih bi se seznanili s posameznimi arhivi in podatkovnimi zbirkami (Dvoršak, 1999).

Tako bi bili z večjim številom usposabljanj detektivi še bolj uspešni pri delu, ki ga opravljajo. S tem bi pripeljali tudi k dvigu profesionalne ravni detektivskega dela. »Prav znanje je in še veliko bolj bo, temeljni resurs vsake pridobitvene delovne sredine. Osvojena znanja brez kontinuiranega izobraževanja in usposabljanja hitro zastarajo« (Anžič, 1999).

4.1.2 Področja dela detektivov

Področja dela so bila razvrščena na podlagi dejavnosti po Zakonu o detektivski dejavnosti in na podlagi predhodnih razgovorov z nekaterimi detektivi. Pri tem se pod rubriko »drugo« skrivajo vročanje sodniških pisanj, podatki o poslovnosti in uspešnosti podjetij, varnostno svetovanje, raziskava prekrškov, preverjanje bonitet, preverjanje prosilcev za zaposlitev ter gospodarski kriminal. Področja dela in njihov obseg, izmerjen v procentih, prikazuje graf 4.

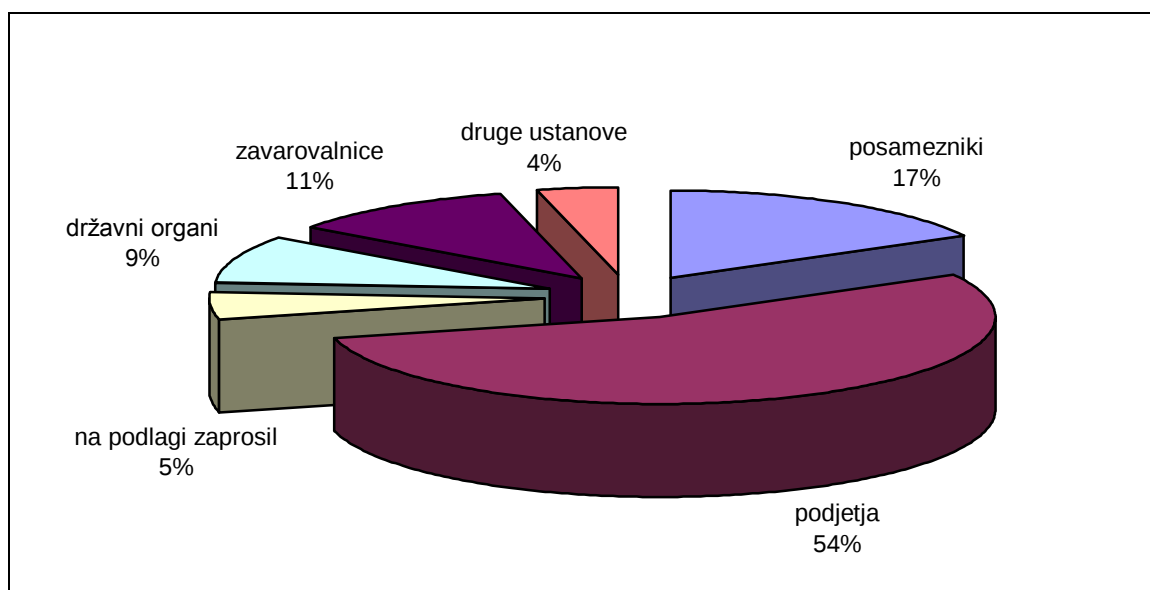

Graf 4: Področja dela

Iz grafa je razvidno, da se največ anketiranih detektivov ukvarja z zbiranjem informacij o dolžnikih, to je v povprečju 46%, najmanj pa opravljajo dela s poligrafsko metodo, v povprečju 0,5%. Detektivi so odgovarjali, zakaj se ukvarjajo le nekateri z omenjeno metodo. Poligrafska metoda je uporabna npr. pri raziskavi tatvin v podjetjih. V testiranje mora zaposleni privoliti prostovoljno. Z merjenjem pritiska, dihanja, kapacitete krvi, bitja srca in električne prevodnosti kože se ugotavlja, ali testiranec govori resnico. Ta podatek nam lahko pove, da poligrafsko testiranje od preiskovalca zahteva ustrezno strokovno usposobljenost, s katero so povezane tudi praktične izkušnje.

Pri področju dela detektivov je bilo postavljeno eno podvprašanje, in sicer »**Kako pogosto pa je preverjanje zakonske (ne)zvestobe?**«, 13 anketirancev je odgovorilo, da to delo opravljajo, ampak le v majhnih odstotkih, to je v povprečju 6,2%, saj po zakonu detektivi ne smejo zasledovati ali prisluškovati. Pri ugotavljanju (ne)zvestobe enega od partnerjev, se zasebni detektiv opira na različna znamenja, ki kažejo na večjo ali manjšo verjetnost, da so sumi upravičeni, čeprav sami po sebi niso in ne morejo biti dokaz. So le indic, nič več. Nekateri detektivi pa odklanjajo takšno delo z obrazložitvijo, da danes za razvezo zakona na sodišču ni treba imeti dokazov za partnerjevo nezvestobo. Drugi menijo, da je to prevelik poseg v zasebnost, tretji so prepričani, da stranke, ki lovijo partnerja ali partnerko, nimajo vsega pospravljenega pod svojo streho, še pogosteje pa so brez denarja.

Odjemalci storitev

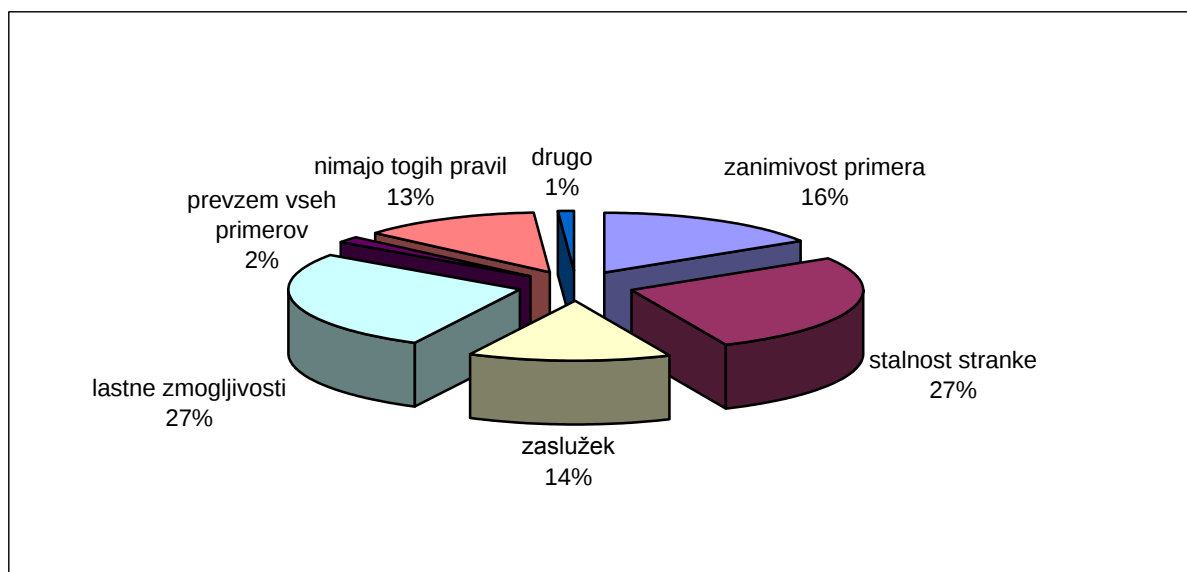

Graf 5: Uporabniki storitev

Iz grafa 5 je razvidno, da so največji uporabniki detektivskih storitev podjetja in sicer več kot 54%, ki želijo s pomočjo detektivov zaščititi svojo lastnino. Podjetja najamejo detektive predvsem zaradi raziskave tatvin v podjetju, lojalnosti zaposlenih in zlorabe bolniških dopustov. Posamezniki so uporabniki le v 17%, sledijo zavarovalnice 11%, državni organi 8,6%, na podlagi zaprosil 5,2% ter druge ustanove 4%. Pod rubriko »druge ustanove« so navajali le banke.

4.1.3 Sprejem konkretnih nalog

Detektivi se za sprejem konkretnih nalog odločajo na podlagi različnih kriterijev in sicer več hkrati. Zanimivo je, da se večina detektivov ne odloča za sprejem vseh nalog, saj imamo le dva odgovora, da sprejmejo čisto vsak primer. Kateri so kriteriji za sprejem nalog in število odgovorov, je razvidno iz grafičnega prikaza na grafu 6.

Graf 6: Kriteriji za prevzem primera

Anketa je pokazala, da se večina detektivov odloča na podlagi več kriterijev hkrati, največ pa se jih odloča na podlagi lastnih zmogljivosti in glede na stalnost stranke. Sledi kriterij glede na zanimivost primera in zaslužka, v manjšem obsegu pa so anketirani detektivi odgovarjali, da nimajo togih pravil glede sklepanja poslov.

4.1.4 Ocena sodelovanja z organi za notranje zadeve, pravosodnimi organi in zasebno varnostnimi službami

Sodelovanje med različnimi ljudmi vedno rodi sadove. S sodelovanjem z drugim si izmenjujemo izkušnje, se bogatimo in napredujemo v nekaj, kar sami mogoče ne bi nikoli uspeli narediti ali doseči. Anketa je pokazala, da je polovica anketiranih detektivov (50%) navajala, da sodelovanja z organi za notranje zadeve (policijo) sploh ni, čeprav si detektivi želijo sodelovanja in tudi z drugimi državnimi institucijami. Anketiranci so tako v 22,7% navajali, da je sodelovanje slabo in prav tako v 22,7%, da je sodelovanje dobro. Le dva anketirana detektiva, to je 4,6% sta navedla, da je sodelovanje zelo dobro. Presenetljivo so bili rezultati sodelovanja detektivov z organi za notranje zadeve (policijo). Vemo, da so policisti tisti, ki zagotavljajo javno varnost. Vemo pa tudi, da je policija zaradi preobilice dela pri svojem delu preobremenjena, saj ne more obravnavati vseh nalog, ki jih dobi. Skupaj naj bi skrbeli za dobro v državi. Izobraževanja za detektive ni, medtem ko policiste v policijski akademiji še vedno pripravljajo na delo v policiji. Dobro bi bilo, če bi se vsaj za osnovno opravljanje nalog z bodočimi policisti urili tudi bodoči detektivi in tako v skupnih programih usposabljanja izboljšali medsebojno sodelovanje in povezanost. Pri sodelovanju pa se srečujejo še z velikimi nasprotji: na eni strani delajo detektivi za denar in svoj dobrobit ter prodajajo storitve, medtem ko so policisti plačani iz proračuna države.

O sodelovanju s pravosodnimi organi jih je 36,4% odgovorilo, da ga sploh ni in 13,6% da je sodelovanje slabo. Z oceno dobro je presenetljivo odgovorilo 40,0% detektivov in le 9,1% anketiranih, da je sodelovanje zelo dobro. Detektivi bi lahko uspešneje sodelovali s sodnimi organi v postopku pridobivanja informacij na področju vročanja sodnih pisem. V teh postopkih velikokrat tožena stranka spremeni svoj naslov bivališča ali pa odklanja sprejem sodne pošte. Čeprav poseganje detektivske dejavnosti v to področje določenim strukturam ni po volji, je to realnost, v kateri je glavno vodilo interes naročnika in hitro

ter uspešno reševanje sporov, predvsem gospodarskih. Prav počasno reševanje sodnih postopkov je razlog za številne pritožbe varuhu človekovih pravic ter celo za pritožbe na mednarodnem sodišču. To pa meče dokaj negativno luč na našo državo (Jaklič, 1998). Zanimivo pa je, da je več kot polovica (54,5%) anketiranih odgovorila, da sodelovanja z zasebno-varnostnimi službami ni. 9,1% pa jih trdi, da je sodelovanje slabo. 36,4% pa jih je odgovorilo, da je sodelovanje dobro. Za oceno zelo dobro pa ni bilo nobenega odgovora.

Možnost prihodnjega razvoja je vključitev detektivov v varnostni sistem države, tako da preko javnih pooblastil dobili del nalog, ki jih sicer opravljajo državni varnostni organi (Klavora, 1997).

5 ZAKLJUČEK

Detektiv ni oseba, ki hodi naokrog z magnumom, klobukom in površnikom, kar že na daleč razkriva poklic detektiva v ameriškem filmu. Detektiv se v Sloveniji razlikuje od policista, ne dela pod okriljem države, ima manj odjemalcev in s tem lahko posameznemu primeru posveti veliko več časa. Poleg tega nosi odgovornost le do svoje stranke in sebe, za razliko od državnih organov, ki pa odgovarjajo državi in njenemu aparatu.

Prispevek se zaključuje z ugotovitvami, da slovenski detektivi rešujejo manj zveneče zadeve, predvsem iščejo dolžnike ter preverjajo in zbirajo podatke o njihovem premoženjskem stanju. Slovenski detektivi se poleg tega ukvarjajo z varnostnim svetovanjem, primeri odtekanja zaupnih podatkov in poslovnih skrivnosti, preverjajo bonitete podjetij, s katerimi želijo druga podjetja poslovati, preverjajo domnevno bolniško izostajanje z dela, iščejo ukradena vozila in pogrešane ljudi. Med nalogami, ki jih prevzamejo, je tudi dokazovanje (ne)zvestobe zakoncev, vendar je le-teh dosti manj, kot bi pričakovali, saj po zakonu ne smejo zasledovati ali prisluškovati.

Iz ankete je bilo razvidno, da so največji uporabniki detektivskih storitev podjetja in sicer več kot polovica vseh uporabnikov, ki želijo s pomočjo detektivov zaščititi svojo lastnino. Podjetja najamejo detektive predvsem zaradi raziskave tatvin v podjetju, lojalnosti zaposlenih in zlorabe bolniških dopustov. Področje detektivovega dela je dokaj ozko in omejeno, saj se nanaša »le« na zbiranje podatkov in informacij, njihove naloge in pooblastila pa so v največjem obsegu našteje le v Zakonu o detektivski dejavnosti. Detektivi bi lahko pri zbiranju informacij in podatkov dobili malo večji razpon pravic, predvsem lažje in hitreje pridobivanje podatkov iz javnih zbirk in večje udejstvovanje znotraj samih policijskih preiskav, saj bi skupaj utegnili nuditi in pridobiti mnogo kvalitetnejših podatkov. Prav tako, bi bila potrebna podrobnejša zakonska ali podzakonska ureditev detektivovega praktičnega postopanja in uporabe orodij, ki jih imajo na voljo pri svojem delu. Marsikdo si lahko Zakon o detektivski dejavnosti razlaga dispoziitivno, predvsem glede uporabe poligrafa, ki ga ta zakon sploh ne omenja, postopka uporabe pa lahko predstavljata enega izmed načinov pridobivanja podatkov.

O sodelovanju z organi za notranje zadeve (policijo) so rezultati pokazali, da je polovica anketiranih detektivov navajala, da sodelovanja sploh ni, čeprav si ga želijo tudi z drugimi državnimi institucijami. Zanimivo pa je, da je tudi dobra polovica anketiranih

odgovorila, da ni sodelovanja niti z zasebno varnostnimi službami. Sodelovanje bi lahko izboljšali s tem, da bi dali možnost prihodnjega razvoja detektivov v varnostni sistem države, tako da bi preko javnih pooblastil dobili del nalog, ki jih sicer opravljajo državni varnostni organi (Klavora 1997). Za izboljšanje sodelovanja med organi za notranje zadeve (policijo) in detektivi bi bilo potrebno spremeniti v tej smeri, da bi bilo obojim jasno, da nobena od strani ne dela sama zase, pač pa da se skupaj zavzameta za boj proti kriminalu. Tako bo potrebno detektive in ostale organe prepričati o tem, da vsak zase delujejo kot celota in sicer vsak na svojem področju ter da drug drugemu prav zaradi tega niso konkurenca. Z združitvijo znanja in sposobnosti bi tako vsi lahko delovali bolj enotno, s čimer bi hitreje in bolj učinkovito reševali dane naloge. To pa bi koristilo vsem, tako državljanom (uporabnikom storitev) kot tudi državi.

Detektivska dejavnost se ne trži sama po sebi, še zlasti ne v naših razmerah, kjer jo ljudje poznajo zgolj iz ameriških filmov, v praksi pa se je le redko kateri z njo srečal in večina sploh ne ve, kaj mu zasebni detektiv lahko ponuja. Zato bi detektivi in detektivska zbornica morali poskrbeti za boljše oglaševanje, da začno mediji pisati več o njih, o njihovem resničnem delu, predvsem pa seveda o uspehih.

Eden od razlogov za hitro naraščanje in širjenje detektivske dejavnosti in zasebno-varnostnih služb v sodobnih družbah je zagotovo povečanje potreb po varstvu, varnosti, čuvanju, varovanju zasebnega premoženja, odkrivanju škodljivih dejanj in odkrivanju storilcev kaznivih dejanj. Zasebno varstvo narekuje predvsem naraščanje vrednosti zasebnega premoženja, saj država v razmerah naraščajoče kriminalitete že nekaj časa ne zagotavlja več zadovoljivega varstva (Čas, 2005).

Glede na povečanje potreb po splošni varnosti, glede na vedno večje tveganje pri poslovanju v pravnem prometu, glede na vrednost poslov in odkrivanju škodljivih dejanj se ponudnikom detektivskih storitev ni potrebno bati za preživetje.

Zasebni detektivi niso in ne morejo biti konkurenčni dejavnik državnim preiskovalnim službam, predvsem ne v celovitosti in vseobsežnosti svojih dejavnosti, vsekakor pa so lahko dobra rešitev in izhod za tiste, ki menijo, da se jim državni uslužbenci ne posvetijo dovolj in si lahko plačajo bolj intenzivne in nadstandardne storitve, ki niti niso nujno tudi bolj kvalitetne, kot bi bile državne ob enaki pozornosti (Klavora, 1997).

Delo zasebnih detektivov se je kljub majhnemu številu že kar uveljavilo in zagotovo bodo ob takšnem razvoju dogodkov postali stalnica v naši družbi.

6 LITERATURA

1. Anžič A. (1999). Novo stoletje in tisočletje - nove priložnosti zasebnega varstva. V: Anžič A. (ur.). *Nove možnosti zasebnega varstva v Sloveniji*. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola. Str. 1-12.
2. Čas, T. (2005). Konceptualizacija različnih pojavnih oblik varnosti s poudarkom na zasebni varnosti in zasebnem varstvu. *Varstvoslovje*, 7(3), str. 252-264.
3. Čas, T. (2005). Varnost, nacionalna varnost in zasebna varnost. 6. *slovenski dnevi varstvoslovja. Zbornik prispevkov (elektronski vir)*. Maribor: Visoka policijsko-varnostna šola. Str. 10.

4. Djurič, M. (1999). Analiza potreb po znanju tujih jezikov pri detektivih. V: Anžič A. (ur.). *Nove možnosti zasebnega varstva v Sloveniji*. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola. Str. 53-64.
5. Dvoršak, A. (1999). Izobraževanje zasebnih detektivov zahteva nove prijeme. V: Anžič A. (ur.). *Nove možnosti zasebnega varstva v Sloveniji*. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola. Str. 79-92.
6. Jaklič, J. (1998). Ali detektivska dejavnost še presega okvire zakona? V: Anžič A. (ur.). *Zasebno varovanje in detektivska dejavnost - novi izzivi*. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola. Str. 151-155.
7. Klavara, M. (1997). Detektiv (možnost poizvedovalne dejavnosti). V: Anžič A. (ur.). *Zasebno varovanje in detektivska dejavnost: dileme in perspektive*. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola. Str. 189-200.
8. Košir, M. (1999). Varnostnik in detektiv kot poklica za delo z ljudmi. V: Anžič A. (ur.). *Nove možnosti zasebnega varstva v Sloveniji*. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola. Str. 151-161.
9. Mlakar, S. (1998). Uporaba storitev s področja detektivske dejavnosti v zavarovalništvu. V: Anžič A. (ur.). *Zasebno varovanje in detektivska dejavnost - novi izzivi*. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola. Str. 239-242.
10. Pšunder, M. (1998). Človek človeku človek. V: Anžič A. (ur.). *Zasebno varovanje in detektivska dejavnost - novi izzivi*. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola. Str. 281-288.
11. Sotlar, A. (1998). Profesionalizacija zasebnega varovanja in detektivska dejavnost. V: Anžič A. (ur.). *Zasebno varovanje in detektivska dejavnost - novi izzivi*. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola. Str. 289-302.
12. Zakon o detektivski dejavnosti. (1994). Uradni list RS, št. 32/1994.
13. Zakon o detektivski dejavnosti. (2005). Uradni list RS, št. 113/2005.
14. Zbirka predpisov. (2003). Predpisi o detektivski dejavnosti. Zakon o detektivski dejavnosti s komentarjem Štefana Gostiča. Ljubljana: Uradni list RS.
15. Ivan Novak. Zasebni detektiv, licenca DeZRS, št. 79.
16. <http://www.detektivska-zbornica-rs.si>, 24.06.2006 (uradna spletna stran Detektivske zbornice RS).